

KAPİTALİZMİN KORONA HALİ

FUAT AKYÜREK

Salgın dünya ölçeğinde tüm hızıyla sürüyor. Daha önce salgının pençesine kapılmış, aldıkları tedbirlerle kısmen yayılma hızını engellemiş olan İtalya ve İspanya gibi ülkeler bile yeniden pandeminin hız kazandığı ülkeler arasına girdi. Hindistan, Brezilya, Kolombiya gibi ülkeler ağır kayıplar verirken, ABD’de salgının önüne geçebilmiş değil. Dünya Sağlık Örgütü Başkanı devletlerin birlikte davranmadığından şikayet ediyor ve bu durumun salgının yayılmasını hızlandırdığından şikayet ediyor. Ama biliyoruz ki devletlerin birlikte davranması bir yana, birbirlerinin sağlık malzemelerine korsanca el koyduğu durumlar bile yaşandı.Şimdi umutlar ne zaman çıkacağı, etkisi tartışmalı aşya bağlanmış durumda.

Bilim insanları salgının önlenmesi için en azından bir süre katı karantina koşullarının uygulanması gerektiğini söylüyorlar. Oysa başta işçiler olmak üzere, pek çok sektörde emekçiler işe gönderildiler ve iş yerlerinin bazıları göstermelik, bazıları daha ciddi önlemler aldılar ama üretime kısa sürelerle de olsa ara veren pek azı dışındakiler çalışmaya devam ettiler. Sanki salgından korunma derdine düşmüş kitleler yeni buz dolapları, çamaşır makineleri, yeni televizyonlar, yeni giysiler vb. alma derdine düşmüş gibi.

Ama sorun şu ki, yaşam iş yerlerinden ibaret değil. Çalışan emekçinin sosyal bir yaşamı var ve evinde çoluk, çocuğu, dışarıda en azından ulaşım, alışveriş gibi zorunlu olarak yapmak zorunda olduğu işler var. Okullar, sosyal yaşamın bir biçimde sürdüğü alanlar var. Üretime ara verilip katı karantina koşulları uygulanamıyor çünkü kapitalist sistem üretim araçlarının özel mülkiyet olduğu, artı-değer sömürsü ve kar elde etme sürecinin kesintisiz devam etmek zorunda olduğu bir sistem. Üretilenlerde satılmak zorunda. Kar böyle realize ediliyor. Ancak zaten tüketim malzemelerini sınırlı alabilen kitlelerin salgın ve kriz nedeniyle tüketimleri daha da sınırlanmış durumda. Sağlık malzemeleri, gıda vb. gibi birkaç zorunlu sektör dışındaki sektörlerde salgının yayılım hızını düşürecek, üretime ara vermek gibi katı ve kesin önlemlerin alınması gerekiyor ama kapitalist sistem doğası gereği bunu yapabilecek durumda değil. Sonuçta salgına teslim olundu ve devletler sürü başışıklığı adında, ölen ölür kalan sağlarla yola devam ederiz politikasını uygulamaya başladılar. Fatura ise “kurallara dikkat etmeyen insanlara” çıkarılmış durumda.

Bu yola girmelerinin nedenleri yukarıdaki paragrafta açıklandı. Şimdi salgın koşullarında belirginleşen tabloyu sergileyecek bazı somut verilere işaret etmek gerekiyor.Koronavirüsülke ekonomilerinde de bu yük bir küçülmeye yol açtı. Yılın ikinci çeyreğinde OECD bölgesinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) yüzde 9,8 daraldı. İngiltere %20,4, Fransa %19, İtalya %12,4 ve Almanya %10.1, ABD %31.7 İsviçre bir önceki çeyreğe göre 8.2 küçüldü vb. Küçülen ekonomiler elbette bu ülkelerden ibaret değil, Bu tabloya %27.8 küçülen Japonya’yı, Rusya’yı, büyümesi durmuş Çin’i, Hindistan’ı vb. eklemek gerekiyor. Türkiye ise zaten krizdeydi ve salgın ikinci bir darbe vurdu.

Ekonomilerde bir önceki döneme göregörülen bu keskin düşüşler ancak kriz dönemlerinde görülebilmektedir. Kuşkusuz bugün bu küçülmelerin nedeni salgın koşullarına bağlıdır. Bu konuda genel bir fikir birliği vardır, ancak ekonomistlerin bir kısmı buna kriz derken, diğerleri özenle bunu adlandırmaktan kaçınmaktadır. Oysa tablo ortadadır: Bu küçülmeler kapitalist ekonominin doğal işleyişinden kaynaklanan bir krizin - aşırı üretim vb- sonucu olmasa da, kapitalist üretimin, egemen üretim ilişkilerinin genel karakterinden ileri gelmiştir. Kapitalizmde üretimin toplumsal karakteri ile, mülk edinmenin özel karakteri arasındaki çelişki kaçınılmaz olarak krizin nüvesini içinde taşır ve böylece üretimin dışından kaynaklanan istisnai etkenlerde krize yol açabilir. İşsizliğin yaygınlaşması, iflasların gündeme gelmesi, dev tekellere devletlerin halkın sırtından sağladığı destekler vb. hep bu krizin unsurlarıdır ve krizin yükünün işçi ve emekçilerin sırtına yıkılmasının farklı görünüm biçimleridir.

Sorunu kapitalist üretim ilişkileri bağlamında biraz daha açarsak şunları tespit etmemiz gerekir; kapitalizmde üretim araçlarının özel mülkiyet olması onlara sermaye

karakteri kazandırmaktadır. Bu sermaye sürekli olarak kendini genişletilmiş bir biçimde üretmek ve büyötmek zorundadır. Politik ekonomide bunun karşılığı artı-değer sömürsünün ve üretiminin kesintisizliği ve bunun piyasada realize edilerek kara dönüşmesidir. Üretimde her nedenden olursa olsun duraklama her bu süreci kesintiye uğratar ve sermayede aşınmaya, değer kaybına yol açar. Sömürü ve kar devam etmek zorundadır. Salgın koşullarında üretime genel olarak bir süre kesin olarak ara verilmemesini de bu durum açıklar.

Kapitalizmin kesin ve tam bir karantinaya dayanma gücü bulunmamaktadır. Bunun yapılması durumunda ardından gelecek olanlar, iflaslar, yaygın işsizlik, derin bir toplumsal bunalım ve işçi ve emekçi kitleleri büyük alt üst oluşlar için harekete geçmeye zorlayacak olanson derece olgunlaşmış nesnel koşullardır. Pandemi süreci bir kez daha kesin olarak kanıtlamıştır ki, kapitalizm bugün geldiği aşamada aynı zamanda insanlık dışı bir sistem olduğunu da kanıtlamıştır. Kapitalizmin ideologları kapitalizmin insan merkezli, insan değerlerini temel alan bir sistem olduğu konusunda yoğun bir propaganda yürüttüler ve yürütüyorlar. Dünyanın bugünkü tablosu bunu kesin bir biçimde yalanlıyor ve boşa çıkarıyor. Kuşkusuz her salgın gibi bu salgın da bir gün bitecektir. Ama kapitalizmin hastalıkları bitmeyecek, insanlığı çürötmeye devam edecektir. İnsanlığın sömürsüz, sınıfsız, özgür bir yeni dünya kurma özlemi her geçen gün büyüyor ve bunu kuracak güçlerin harekete geçmesi için koşullar her geçen sürede biraz daha olgunlaşıyor.